

תקופת הקורונה חילקה מחדש את התפקידים בבית – אך השוויון עדיין רחוק

אבות גילו שהחלוקה השוויונית, שהיתה בלתי נמנעת בתקופת הסגר, יעילה יותר ומשפרת את היחסים עם הילדים • מחקר מעיד על עלייה של עשרות אחוזים בזמן שגברים הקדישו למשפחה • האם זה יימשך? "כשהחברות הגדולות יגידו שברירת המחדל היא לעבוד מהבית – השוק יתיישר"

סיון קלינגבייל ורוני לינדר

"תקופת הקורונה היתה ניסוי חברתי מעולה – שהצליח" צילום: ביל אליהו

עומד ירון רייטר הוא אבא כבר 18 שנה, אבל הסגר שהוטל בעקבות משבר הקורונה הביא אותו, בראשונה, לשעות ימים ארוכים עם ארבעת ילדיו בבית, בעת שאשתו, אלניור, המשיכה בלימודיה לתואר שני. "זאת היתה סיטואציה מאוד מבהילה בדריבה מובנים – בריאותית, כלכלית, תעסוקתית וכן, גם הסיטואציה של ארבעה ילדים בבית", מספר רייטר, "אבל הסיטואציה שהיתה מלחיצה בהתחלה נחשבה מבורכת, למרבה הפלא".

משבר הקורונה והסגר שהוטל בעקבותיו שיתקו משרות רבות במשק, מעל למיליון עובדים נש" לחו לחל"ת רבים עברו לעבודה מהבית. השבת מערכת החינוך והאיסור על מפגשים עם הסבים והסבתות אילצו את משקי הבית בישראל למצוא פתרונות חדשים – שלא איפיינו את חלוקת ה"תפקידים המסורתית שהיתה בבית לפני כן. כעת, גברים רבים שלא היו מוגדרים חינוניים בעבודתם במשבר גילו את נחיצותם בבית – ויהיה להם קשה לחזור לאחור. רייטר אמנם הקפיד לאורך השנים לצאת מהעבודה מוקדם יום בשבוע ולבלות עם הילדים בסוף השבוע, אבל ברוב ימי השבוע הוא פגש את שני ילדיו הקטנים לשעה בלבד לפני השינה. לדבריו, "נהפכתי מאבא קרייטיסט לאבא במשרה מלאה".

"לפני הקורונה זה היה משהו שרדש היעדרות מוקדמת – תכנון

של מה עושים איתם ואיך מעבירים את הזמן", אומר רייטר. "זה היה לכמה שעות באמצע השבוע או לכמה שעות בסוף השבוע. לא יום שלם, יום אחרי יום, מבלי שאף אחד ידע מתי זה ייגמר. בפועל זה היה ברובו ממש כיף. הילדים אהבו את זה, וגם אני ואלניור", הוא מספר. שי מונזון, אב לשישה ששוכר באינטל, עבר לעבודה מהבית בעקבות הקורונה. הוא מספר שבתקופה הזאת הוא למד עם בתו לכתיבה במתמטיקה, יצר עם ילדיו רשימה של מטרות אישיות ועבר בעצמו תהליך. אם בתחילת המשבר, כשרק התחיל לעבוד מהבית, הוא היה מסו

בודה הארוכות. "בחיים הרגילים אני צריך להילחם כשביל להיות עם הילדים", אומר רייטר. "לעבודה יש נטייה לשאוב אותך בכל הכוח ולא להרפות. ברור שאנסה לעשות שינוי, אבל לא בטוח כמה זמן זה יחזיק מעמד, אבל זה עשה טוב לכולם – החיבור איתם משמעותי יותר. הרווחתי מהתקופה הזאת ביטחון שלא היה לי ביכולת שלי להיות עם הילדים לבד, ולא בזמן קצוב", הוא אומר.

ענבי מצא שחלקן של האימהות במסלול הבית הטייפול בילדים כפול מחלקם של האבות. המשתנה המשפיע ביותר על מעורבות האבות היה אורך יום העבודה שלהם – ככל שיום העבודה קצר יותר ומידת הגמישות במקום העבודה רבה יותר, כך גדלה המעורבות של האבות בבית. גם לאורך יום העבודה של האישה יש השפעה, אם כי פחותה יותר.

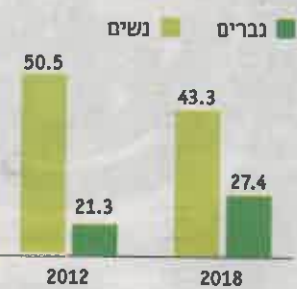
המחקר של ענבי עלה כי אבות משתתפים בצורה רבה יחסית במסלול הבוקר (כמו הכנת הילדים למסגרות), אך השתתפותם נמוכה משמעותית בשעות אחר הצהריים (איסוף מהגן, שעות משחק בגן שעשועים). מידת השתתפותם עולה שוב לקראת שעות הלילה – שכן המטלה שבה מעורבותם היא הגדולה ביותר היא השכבה לישון. אולם מהמחקר שלו גם עלה כי אבות בחורים להיות מעורבים במסלול "המתגמלות" יותר מבחורות ומחורות בקלות על מסלול הבית השונות – בהן ניקיון הבית וכביסה. באופן טבעי, המשבר הוביל גם לשינוי בהיבטים האלה. "אני בבית, או אני כבר ממלא ומפנה מדיח, מריר את הובל, עושה כל מיני מטלות שהיו נופלות יותר על בת זוגי, וגם אוסף את הבת הקטנה מהגן", אומר ינקוביץ. הנוכחות בבית, הוא מספר, מפחיתה גם את רמת המתח סביב המטלות הטכניות "העבריות המקל" שכל זוג קרייטיסטי מכיר היטב. "אם, למשל, בת זוגי היתה מאתרת לגן זה היה דרוש תיאומים מסובכים ולחץ – עכשיו זה פחות משמעותי כי אני בבית ככל מקרה. זה נותן לה גמישות ושקט והכל זרימה יותר וזרימה", הוא אומר.

גם ליאורה בורס, חוקרת במכון טאוב, רואה במעבר לעבודה מהבית הזדמנות לצמצום האישויון המגדרי בשוק העבודה ולשינוי הנורמות החברתיות. "כשנים האחרונות יש עדויות

מהם לעשות זאת הוא שעות העי

הפערים מצטמצמים

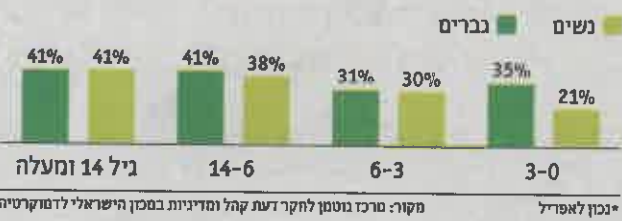
מספר השעות השבועיות המוקדשות לעבודות בית וטיפול במשפחה, לפי מגדר

מקור: ליאורה בורס, מרכז טאוב; קפול, 2012; צמרת קרצ'ר ואחרות, 2019

ההתחלות קשות – בעיקר עבור נשים

שיעור ההורים שדיווחו על יעילות זהה בין העבודה מהבית לבין המשרה, לפי גיל הילדים*

מקור: מרכז טאוב; דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה

באותה יעילות כפי שביצעו אותה בעבר ממקום עבודתם. אולם רק 21% מהאימהות לילדים בגיל 3-0 ציינו שהן מצליחות לעבוד באופן יעיל מהבית, בהשוואה ל-35% מהאבות לילדים בגיל הזה. הפער בין אבות לאימהות ביעילות העבודה מהבית נמצא בעיקר כשהילדים צעירים. מהמחקר עולה כי ככל שילדיהם מבוגרים יותר – עולה שיעוד ההורים המדווחים שהם מצליחים לעבוד מהבית באופן יעיל. גם יניב ינקוביץ, מנהל בחברת הייטק בינלאומית גדולה, מספר שהמשבר חולל שינויים גדולים באופן ההתנהלות של משק הבית. ינקוביץ הוא אב לשלושה ילדים בני 5-14, ובת זוגו היא עובדת

תגר בחודר העבודה ב-10:00 יוצא ממנו רק בלילה, לאטילאט הוא התחיל ליהנות מהגמישות שמאפשרת העבודה מהבית – הוא עדיין עובר שעות ארוכות, אבל יושב עם הילדים לאכול צהריים, יוצא לחצר אם יש משהו מעניין שהוא חייב לדאוג, ובעיקר – במקום להיות מרוחק על רברים בערב כשהוא שב מהעבודה, הוא חוזר אחת.

ממחקר שנערך באפרייל על ידי ר"ד אור ענבי, חוקר במרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה, עולה כי 36% מהנשאלים – שיעור זהה של אבות ואימהות – ציינו שהם מצליחים, במידה רבה מאוד או במידה די רבה, לבצע את עבודתם מהבית

גברים דיווחו על עלייה של 10% בזמן שהם משקיעים בילדיהם בתקופת המשבר. אצל גברים שפוטרו או הוצאו לחל"ת נרשמה עלייה של 44%

CUSHMAN & WAKEFIELD / INTER ISRAEL

במנדל פלטינום המפואר
להשכרה מידית בפתח תקווה

- קומה עצמאית של 1,227 מ"ר
- לשעבר מרכז מו"פ של תאגיד בינלאומי
- 50 מקומות חניה

לארי 054-9456250 / איימי 054-9090252
03-7516060 | cw-inter-israel.com

רבות לכך שגברים ישראלים לוקחים חלק גדול יותר בעבודות משק הבית. לדבריה, במשק בית זוגיים, בין 2012 ל-2018 ירד מספר השעות השבועיות שנשים השקיעו במטלות הבית מ-50.5 ל-43.3, בעוד מספר השעות שהשקיעו גברים באותן מטלות עלה מ-21.3 ל-27.4. בנורס מצטטת סקר שערכו פרופ' תמר שגיא וד"ר מיכל רייפך תגר, חוקרים מהמרכז הבינתחומי בהרצליה, שלפיו גברים ריווחו על עלייה של 10% במשך הזמן שהם משקיעים בילדיהם בתקופת משבר הקורונה לעומת התקופה שקדמה לו. במשפחות שבהן הגבר פוטר או יצא לחל"ת נרשמה עלייה של 44% בטיפול בילדים. לדבריה, "במשבר הזה ראינו בפעם הראשונה גברים שהיו צריכים לקחת חלק משמעותי יותר בעבודות הבית. במדינות שבהן ניתנת חופשת לידה לגברים אנחנו רואים שגם בעתיד הם מעורבים יותר בנעשה בבית".

שי מונזון ומשפחתו. גם לפני המשבר היה מעורב, אך כעת חשוב לו להיות נוכח פיזית צילום: ארי סולטניק

המהפכה עוד רחוקה

ענבל אורפן, יועצת אסטרטגית לחדשנות, בעלת המיוס "אישה בהייטק" שמטרתו להגדיל את מספר הנשים בענף וכתבת לשעבר ב-TheMarker, לא ממהרת להתלהב מהמגמה. "צריך לראות כיצד ייראה השינוי שהגיע בעקבות הקורונה בעתיד. התקופה של הקורונה היתה קיצונית, אבל ככתבים רבים העול נפל דווקא על האימהות – זה רק הגדיל את הפער המגדרי". מסקר נשים בהייטק 2020, שבוצע על ידי "אישה בהייטק" בשיתוף Scale Up Velocity מבית סטארטאפ ניישן, מטרד בתחילת מארס – עוד לפני פרוץ משבר הקורונה – עולה כי ההודות פחות משפיעה על מערך השקולים של גברים בהייטק, בעוד על נשים היא משפיעה מאוד. בסקר השתתפו 1,085 עובדים, במסגרתו להבין מהם המכשולים העומדים בפני נשים בתעשייה. "אחד הנושאים שהתמקדתי בו השנה היה השפעת ההודות על עבודה בהייטק, ויש נתונים שמראים שהרבה נשים עוזבות אחרי לידה", אומר אורפן. "אחד הנושאים שדלונטיים עבורן זה

מוצא את עצמו החק ממרכז קב"ל לתחלופות. ועלול לשלם על כך בקידום. אצל העובדים מהבית יהיו נשים, הן עלולות להירחק הרחק ממוקדי קבלת החלטות – בורה יתגבר, "ארגונים שממשיכים לאמץ עבודה מהבית צריכים לשים לב שזה לא הופך להיות סיבה לאי פליה מגדרית ועוד משהו שמייצר פערים מגדריים ומשאר נשים מא' חוד", אומרת אורפן, "צריך לעודד גם גברים לעשות זאת".

ייתכן כי כמו רוב השינויים החברתיים, השינוי יגיע מהשטח. 'נקוביץ' סבור שתקופת הקורונה וההתנסות בעבודה מהבית היתה כל כך משמעותית עד שיהיה קשה להחזיר את הגלגל לאחור: "אני מאוד אוהב את זה ורוצה שזה יימשך, ואני כבר לא מאמין שנחזור לשבוע עבודה מלא מהמשרד".

כדי שזה יקרה, לדבריו, "האסי" מן צדק ליפול בצד של המעסיקים – הם צריכים להבין שזה לא מצב זמני, שזה עובד טוב, שהתפוקות אנחנו עובדים עכשיו על פרויקט מאוד גדול שבחיים לא היגנו חושי בים שאפשר לעשות בפורמט כזה, אבל זה עובר וזו הוכחה טובה לכך שזה אפשרי".

לדבריו, המעסיקים הם אלה שצריכים לקחת את החממה. "ברגע שחברות בינלאומיות יגידו שבר"ת רות המחדל היא לעבוד מהבית – השוק יתיישר עם זה. כי אם יגיע מועמד ויגיד שהמעסיק המתחרה נותן לו לעבוד מהבית, לא נוכל לגרום לו להגיע לחברה. תקופת הקורונה היתה ניסוי חברתי מעולה שהוכיח שאפשר לעשות את זה".

לדבריו מונזון, גם לפני הקורונה הוא היה אבא מעורב, אבל כעת חשוב לו יותר מעבר להיות נוכח פיזית. הוא מודה שהוא מתגעגע למשרד, אבל מקווה שכאשר הוא ישוב לעבוד מהמשרד הוא יצליח לייצר איוון חדש שייאפשר לו להיות מספר ימים בשבוע בבית, לצאת לשמור אחר הצהריים על הילדים בבריכה בחצר ולחזור לעבודה אחרי שילכו לישון. "הבית שלי אומרת שאני מגיע מלא אנרגיה להכין כריכים", הוא אומר בחיך.

הם כבר היו בעיסוקים שלהם". לדברי אורפן, בעקבות המשבר נראה תמיהיל של עבודה הבית ועבודה מהמשרד. "אנשים רוצים יותר איוון בין העבודה לחיים, שנראה ונבלה יותר עם המשפחה שלנו. אבל יש נטייה חזקה יותר של אימהות לעבודה מהבית. נושא הגמישות בשעות העבודה קריטי יותר לאמהות", היא אומרת.

עלולים לשלם בקידום

לצד ההתלהבות מההזדמנויות שנפתחות בעקבות העבודה מהבית, עולים גם לא מעט חששות שהמזבזבז עלול דווקא לפגוע בשוויון המגדרי. במידה שרק נשים ינצלו את האפשרות לעבודה גמישה, וגברים ימשיכו לעבוד מהמשרד – העבודה מרוחקת עלולה לפגוע בסיכויי הקידום של נשים במקומות העבודה.

עבודה מהבית עלולה ליצור אפליה בין העובדים שנמצאים במקום העבודה לבין אלה שלא. גם בסקירה של זרוע העבודה במשרד העבודה והדחזה, ניתנה הדעת לכך שעבודה מרוחקת עלולה ליצור מצב שבו מי שלא מגיע למקום העבודה

עו"ד ירון רייטר צילום: עופר וקנין

ד"ר אור ענבי צילום: איל גרניט

עו"ד ירון רייטר, אב לארבעה: "בחיים הרגילים אני צריך להילחם בשביל להיות עם הילדים. הרווחתי ביטחון שלא היה לי ביכולת שלי להיות עם הילדים לבד"

בורה שלי לא ירד, להיפך – הוא אפילו גדל, אבל אני מנצל אותן טוב יותר. אני משתדל לפנות לי את 13:00-14:00, אז אני מכין להם אוכל ויושב איתם והם מספרים לי רבבים שקרו להם במהלך היום. לפני כן הייתי חוזר ב-19:00-19:30

38% מהאמהות אמרו שכן, לעור מת 23% מההייטקיסטיות שאינן אימהות, 26% מהאבות ו-24% מההייטקיסטיות שאינן אבות. לדברי 'נקוביץ', העבודה מהבית פתחה לו צוהר לשילוב בין אבהות לעבודה. "מספר שעות הע"

גמישות בעבודה, ואפשרות לעבוד מהבית. ברור שבתקופה הקודמת, לקורונה, מי שחיפשו את הגמישות ואת העבודה מהבית היו האמהות". מהנתונים עולה כי 70% מהאימהות ריווחו שגמישות בשעות העבודה היא גורם המשפיע בכחירת מקום העבודה בתעשייה, לעומת 51% מההייטקיסטיות שאינן אימהות, 50% מהאבות ו-44% מההייטקיסטיות שאינן אבות. בנוגע לשאלה אם אפשרות לעבודה מהבית תהיה גורם משפיע בכחירת מקום העבודה בתעשייה,

יותר מ-50% מהגברים לא מודעים לכך שהם זכאים לזכויות הוריות

למש את הזכויות רבה מדי. בנציבות שירות המ"ר דינה אורנים שהם פועלים להסדר החסמים האלה. כרבע מהאבות שהשיבו לסקר ריווחו שהם חוששים שאם ינצלו את הזכויות המגיעות להם כהורים – בהן ימי מחלת ילד או יציאה מוקדמת מהעבודה – ייתקלו בביקורת על ידי המנהלים או העמיתים לעבודה, או שקידומם ייפגע. ממצאי הסקר שיקפו את המציאות שלפיה השיח על הודות ומשפחה הוא עדיין ברובו נוגע לנשים בלבד. בנציבות אורנים שאחד מהיעדים שלהם הוא לשנות זאת, והם חותרים להנגשת הזכויות והפחתת הביורוקרטיה. הנציבות ומשרד האוצר מקיימים בימים אלה ועדה לבחינת כלל זכויות ההודות בשירות המדינה. סיון קלינגבייל ורזני לינד

צלת ביותר על ידי אבות היא הזכות לתוספת מעונות, ואחריה הזכות לקיצור יום עבודה, אולם רק רבע מהגשאלים בסקר העידו שהם מנצלים אותה. עוד פחות מכך מנצלים את זכותם לקחת ימי מחלת ילד, יום חופש לאחד מילואים או את האפשרות לעבוד שעות נוספות מהבית. רק 2% מהגברים מימשו את זכותם לקחת חופשת לידה במקום בת הזוג. האגף לשוויון מגדרי בנציבות שירות המדינה בהן את הסיבות לאי-מימוש הזכויות בסקר שעליו השיבו מעל ל-2,000 אבות, שלפיו מחצית מהמ"ר שיבים טענו שכלל לא ידעו שמגיעות להם זכויות הוריות בשל היותם אבות, וכרבע מהם חשבו שזכויות הודות ניתנות לנשים בלבד. כ-30% מהמ"ר שיבים ציינו כי הביורוקרטיה שנדרשת מהם כדי

דחף את האבות והאמהות שעובדים איתי לקבוע ימים קבוצים שבהם הם מבלים את שעות אחר-הצהריים עם המשפחה", אומר קירד. הוא מוסיף: "אני רואה את העבודה מהבית כהזדמנות, אבל צריך לעשות זאת נכון – לקבוע בעבודה ובבית כללים שיעזרו לשינוי להצליח". ואולם לדבריו, לא כל חבריו ומכריו שתפיים לרצון לשינוי. "יש מי שהאינטנסיוניות הגדולה שהיתה בתקופת הסגר הפחידה אותם, ויש מי שמ"קום העבודה מהווה עבורם מפלט", הוא אומר. על פי נתונים של נציבות שירות המדינה, ניכר כי אבות מעטים מממשים את הזכויות שהם זכאים להן כדי להקל על תפקודם כהורים. שי-עוד הגברים במשרת הורה הוא כ-12.5% מסך משרות ההורה בשירות המדינה. הזכות המגו"ר

ניר קירד, סמנכ"ל משרד הרווחה, הוא אב לשלושה. לדבריו, תקופת הקורונה יצרה לו הרבה עבודה והוא נאלץ לעבוד יותר שעות, אבל הוא הצליחה לשמר את המשפחתיות. "הילדים היו בבית, היה לי יותר ממשק איתם", הוא מספר, "זה הוסיף מורכבות, כי לא פשוט לאזן בין עבודה לבית – הילדים רוצים תשומת לב ולא מעניין אותם שאבא בעבודה". אולם לדבריו, הגמישות איפשרה לו לקחת הפסקה בין 18:00 ל-20:00 כדי להיות עם הילדים, ולחזור לעבוד שוב אחרי 20:00. קירד מספר שעוד לפני משבר הקורונה הוא הקפיד פעם בשבוע לאסוף את ילדיו מהמסגרות, וחץ מיום אחד בשבוע שבו היה חוזר בלילה, הקפיד לשוב הביתה בין 17:00 ל-19:00. "אני